

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ПРИЩЕПА РОМАН ПАВЛОВИЧ

Допускається до захисту:

В.о. завідувача кафедри
журналістики та соціальних
комунікацій, доктор п.н., к.н.
із соціальних комунікацій,
Наталія СТЕБЛИНА

« ____ » ____ 2025 р.

**РОЗРОБКА КОНТЕНТУ ПРО ЛГБТ-ВІЙСЬКОВИХ НА ПЛАТФОРМАХ
«ІНСТАГРАМ», «ТІКТОК» ТА «ЮТУБ»**

Спеціальність 061 Журналістика

Магістерська робота (практичний медіапроект)

Науковий керівник:
Стеблина Н.О.,
доктор політичних наук,
кандидат наук із соціальних комунікацій

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
ОПИС ПРОЄКТУ.....	11
Опис запланованої діяльності та контент-план.....	11
Аудиторія.....	14
Очікувані результати та вплив проєкту.....	16
Опис медіаринку.....	16
Звіт за результатами втілення проєкту.....	17
Глосарій.....	20
ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	24

АНОТАЦІЯ

РОЗРОБКА КОНТЕНТУ ПРО ЛГБТ-ВІЙСЬКОВИХ НА ПЛАТФОРМАХ «ІНСТАГРАМ», «ТІКТОК» ТА «ЮТУБ»

Медіапроект присвячений комплексному дослідженню досвіду та видимості українських ЛГБТ-військових у контексті російсько-української війни, а також аналізу суспільного сприйняття ЛГБТ-спільноти в умовах воєнного часу. Медіапроект поєднує журналістське, соціологічне та аналітичне дослідження, що включає серію глибинних інтерв'ю з військовими ЛГБТ, розмови з психологами та юристами. Робота розкриває, як сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність взаємодіють із досвідом служби, бойовою травмою, колективною ідентичністю та соціальною інтеграцією військових після повернення з фронту. Крім того, робота аналізує міжнародний досвід політики щодо ЛГБТ-військових та порівнює його з українським контекстом, що дозволяє виявити можливі шляхи удосконалення державних підходів.

У ході дослідження розглядаються механізми дискримінації та стигматизації, з якими можуть стикатися ЛГБТ-військові, а також приклади солідарності, прийняття й трансформації суспільних установок під впливом війни.

Медіапроект має особливу важливість для сучасного українського інформаційного простору, оскільки відповідає на потребу у видимості ЛГБТ-військових та подоланні усталених стереотипів. У час, коли українське суспільство переживає глибоку трансформацію, розповіді та публічні свідчення учасників бойових дій стають ключовим інструментом формування національної пам'яті. Проект сприяє створенню більш інклюзивного наративу про оборону України, показуючи, що ЛГБТ-військові є невід'ємною частиною збройного спротиву, демонструють мужність, професіоналізм і відданість державі нарівні з усіма іншими.

Таким чином, медіапроект не лише документує досвід ЛГБТ-військових, але й виконує важливу суспільну функцію – розширює публічний дискурс, сприяє зменшенню стигматизації та формує умови для ширшого прийняття

різноманітності всередині українського суспільства. Проєкт підкреслює значущість прав людини навіть у воєнний час та показує, що історії військових ЛГБТ є цінною частиною загальнонаціонального літопису боротьби за свободу і демократію.

Результати роботи демонструють, що видимість ЛГБТ-військових та об'єктивне висвітлення їхніх історій суттєво впливають на подолання упереджень і формування більш справедливого суспільного дискурсу. Дослідження підкреслює важливість державної політики, спрямованої на захист прав усіх військових, без винятку, а також важливість розвитку наукових і медійних підходів до висвітлення теми ЛГБТ у секторі оборони.

Ключові слова: ЛГБТ-військові, ЛГБТ-спільнота, ЛГБТ-люди, квір-спільнота, війна, російсько-українська війна, дискримінація, стереотипи, рівність, права ЛГБТ-спільноти, одностатеві партнерства, одностатеві шлюби.

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF CONTENT ABOUT LGBT MILITARY PERSONNEL ON THE PLATFORMS «INSTAGRAM», «TIKTOK» AND «YOUTUBE»

The media project is devoted to a comprehensive study of the experience and visibility of Ukrainian LGBT military personnel in the context of the Russian-Ukrainian war, as well as an analysis of the public perception of the LGBT community in wartime conditions. The media project combines journalistic, sociological and analytical research, including a series of in-depth interviews with LGBT military personnel, conversations with psychologists and lawyers. The work reveals how sexual orientation and gender identity interact with service experiences, combat trauma, collective identity, and the social integration of the military upon returning from the front. In addition, the work analyzes the international experience of LGBT military policy and compares it with the Ukrainian context, which allows identifying possible ways to improve state approaches.

The study examines the mechanisms of discrimination and stigmatization that LGBT military personnel may face, as well as examples of solidarity, acceptance and transformation of social attitudes under the influence of war.

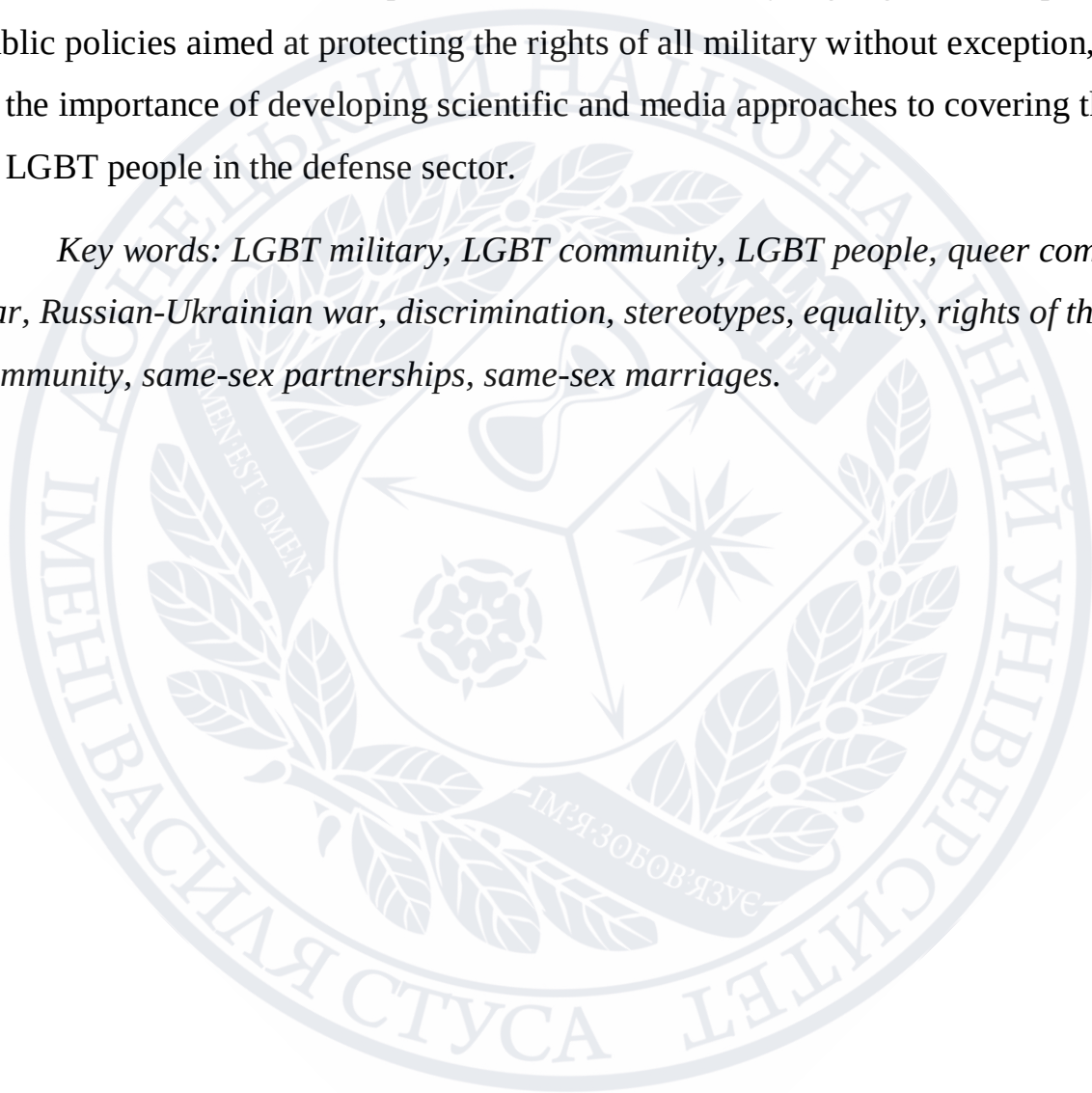
The media project is of particular importance for the modern Ukrainian information space, as it responds to the need for the visibility of LGBT military personnel and overcoming established stereotypes. At a time when Ukrainian society is undergoing a profound transformation, the stories and public testimonies of combatants are becoming a key tool for the formation of national memory. The project contributes to the creation of a more inclusive narrative about the defense of Ukraine, showing that the LGBT military is an integral part of armed resistance, demonstrates courage, professionalism and devotion to the state on an equal footing with all others.

Thus, the media project not only documents the experience of the LGBT military, but also performs an important social function –, expands public discourse, contributes to the reduction of stigmatization and forms conditions for a wider acceptance of diversity within Ukrainian society. The project emphasizes the

importance of human rights even in wartime and shows that the stories of the LGBT military are a valuable part of the national chronicle of the struggle for freedom and democracy.

The results of the work demonstrate that the visibility of the LGBT military and the objective coverage of their stories significantly affect the overcoming of prejudices and the formation of a fairer public discourse. The study highlights the importance of public policies aimed at protecting the rights of all military without exception, as well as the importance of developing scientific and media approaches to covering the topic of LGBT people in the defense sector.

Key words: LGBT military, LGBT community, LGBT people, queer community, war, Russian-Ukrainian war, discrimination, stereotypes, equality, rights of the LGBT community, same-sex partnerships, same-sex marriages.

ВСТУП

Актуальність обраної теми

У контексті сучасних суспільних трансформацій, пов'язаних із російсько-українською війною, питання прав ЛГБТ-спільноти стало надзвичайно актуальним. Повномасштабне вторгнення об'єднало українців у спільному спротиві, проте водночас оголило низку соціальних проблем, які раніше залишалися на периферії уваги. Однією з таких проблем є недостатня видимість та суспільне визнання внеску, який роблять представники ЛГБТ-спільноти, служачи у Збройних Силах України, добровольчих підрозділах, територіальній обороні та інших формуваннях. Попри те, що ЛГБТ-військові на рівні з усіма громадянами боронять країну, їхній досвід нерідко залишається прихованим, а питання їхніх прав – недостатньо проговореним.

Українське суспільство переживає динамічні зміни у сфері прав людини та соціальної політики. Питання рівності та недискримінації набувають дедалі більшого значення в умовах євроінтеграційного курсу держави. Проте в колективному уявленні досі бракує об'єктивної, людяної та депатологізованої інформації про ЛГБТ-військових. Медіаповідомлення загалом слабо відображають їхні реальні переживання, щоденні виклики, стратегії подолання стресу, взаємодію з побратимами й посестрами, а також післявоєнний досвід повернення до цивільного життя. Усе це створює ґрунт для стереотипів, замовчування та часткового викривлення соціальної картини.

Проект торкається психологічного виміру війни. ЛГБТ-військові нерідко стикаються з подвійним тиском: з одного боку – воєнні ризики та загроза життю, з іншого – потенційна стигматизація з боку частини суспільства та навіть у військових колективах. Висвітлення цього досвіду не лише дає змогу побачити повнішу картину війни, а й підсилює розуміння необхідності інклюзивних практик у середовищах, що перебувають під надзвичайним стресом. Такий погляд дозволяє краще осмислити, як різні соціальні групи проживають війну, який внесок здійснюють у спільну оборону та як держава може ефективніше підтримувати їх після повернення з фронту.

Державна політика України щодо ЛГБТ-військових перебуває у стані поступового, але ще неповного формування. Законодавство не містить окремих норм, що регулюють правовий статус ЛГБТ-військових або гарантують рівний доступ їхніх партнерів до соціального захисту (наприклад, у питаннях спадкування чи виплат у разі загибелі). Формально в армії діє загальна заборона дискримінації, закріплена в нормативних актах Міноборони, однак спеціальних механізмів її запобігання або реагування на випадки упередженого ставлення немає.

У сфері соціальної адаптації та психологічної підтримки також відсутні державні програми, орієнтовані на потреби ЛГБТ-військових. Питання правового врегулювання стосунків одностатевих пар, включно з доступом до партнерських прав для військових, наразі лишається невирішеним і перебуває на рівні неприйнятих законопроектів.

У цілому державна політика рухається у напрямку європейських стандартів рівності, проте бракує системності, спеціальних протоколів та офіційно визнаних механізмів підтримки, які б забезпечували повноцінний соціальний та правовий захист ЛГБТ-військових.

Медіaproєкт актуалізує питання колективної пам'яті. Документування історій ЛГБТ-військових є важливим для формування чесної та повної національної нарації про війну. Якщо ці голоси не будуть почуті сьогодні, вони можуть бути втрачені завтра, що спотворить майбутні дослідження та суспільні уявлення. Створення інтерв'ю, аналітичних матеріалів і подкастів сприяє збереженню цінного людського досвіду, який має не лише соціальну, а й історичну вагу.

Проєкт сприяє діалогу між різними соціальними групами. Він допомагає зменшити рівень упередженості, підтримує культуру поваги та прийняття, а також демонструє, що українське суспільство здатне розвиватися навіть у часи найбільших викликів. Показуючи справжні, складні та чесні історії військових, проєкт сприяє формуванню більш інклюзивної моделі громадянської єдності, у якій внесок кожної людини цінується однаково.

Медіапроект є значущим не лише як дослідницька чи документальна ініціатива, а як складова ширших суспільних процесів: переосмислення ідентичності, консолідації нації, розвитку прав людини, демократизації та наближення України до європейських стандартів рівності. Він підсилює голоси, які довго лишалися невидимими, і сприяє створенню чесного, людяного та багатоголосого наративу про війну, що є важливим для сучасності й визначальним для майбутнього.

З наведених причин тема медіапроекту є **актуальною**.

Мета проекту – розкрити реалії участі ЛГБТ-військових у російсько-українській війні, сприяти подоланню стереотипів і дискримінації щодо ЛГБТ-спільноти в Україні, показавши їхній внесок у захист країни.

Основні цілі та завдання проекту:

- зібрати та задокументувати особисті історії ЛГБТ-військових через інтерв'ю, щоб створити достовірний і багатовимірний наратив їхнього досвіду під час війни.
- дослідити соціальні, психологічні та правові виклики, з якими стикаються ЛГБТ-військові як під час служби, так і після повернення до цивільного життя, включаючи питання адаптації, дискримінації та доступу до підтримки.
- провести соціологічне опитування та експертні інтерв'ю (з психологами та юристами) для аналізу суспільних настроїв та чинників, що впливають на ставлення до ЛГБТ-військових.
- підвищити суспільну обізнаність і толерантність шляхом створення медіапродуктів – інтерв'ю, аналітичних матеріалів і подкастів, спрямованих на руйнування стереотипів і формування інклюзивного публічного дискурсу.
- сприяти виробленню рекомендацій для державної політики щодо покращення правового статусу, умов служби та соціальної адаптації ЛГБТ-військових, спираючись на зібрані дані та міждисциплінарний аналіз.

Об'єкт дослідження – українські військовослужбовці, які належать до ЛГБТ-спільноти.

Предмет дослідження – реалії служби, соціальні виклики, психологічний стан і роль ЛГБТ-військових у російсько-українській війні, а також суспільне ставлення до них.

Джерельна база медіапроєкту

Під час створення медіапроєкту використовувалися електронні ресурси, розміщені на спеціалізованих і новинних сайтах.

Новинні сайти («BBC News Україна», «The Washington Post», «Радіо Свобода») використовувалися як матеріально-джерельна база для аналітики даних.

Методи, використані при підготовці медіапроєкту

Під час розробки медіапроєкту були використані такі методи дослідження:

- 1) загальнонауковий – аналіз (порівняння даних соціологічних опитувань та визначення тенденції змін);
- 2) спеціальні: опитування (соціологічне опитування (інтерв'ю) з випадковою вибіркою респондентів), інтерв'ю (глибинне інтерв'ю з експертами та ЛГБТ-військовими).

ОПИС ПРОЄКТУ

Опис запланованої діяльності та контент-план

Для повноцінної реалізації мети, поставлених завдань та цілей медіапроєкту були визначені основні напрямки діяльності роботи:

- Проведення глибинних інтерв'ю з ЛГБТ-військовими, психологами та юристами для отримання якісних даних та особистих історій.
- Підготовка та проведення соціологічного опитування, спрямованого на визначення суспільних тенденцій, рівня підтримки прав ЛГБТ-людей та можливого впливу легалізації цих прав на євроінтеграційний процес.
- Аналіз законодавства України та міжнародних практик щодо прав ЛГБТ-військових з метою порівняння, виявлення прогалин та формування рекомендацій.
- Підготовка серії матеріалів (аналітичні статті, подкасти, відеоінтерв'ю) для комплексного представлення результатів дослідження широкій аудиторії.
- Розробка рекомендацій для державних інституцій, спрямованих на покращення умов служби ЛГБТ-військових, підвищення рівня толерантності та запобігання дискримінації.
- Підготовка та презентація підсумкового звіту, що міститиме результати дослідження, аналітику, висновки та пропозиції.

Для систематизації роботи був розроблений контент-план, відображений у таблиці 1.

Таблиця 1

Дата/період	Поставлене завдання	Контент
Вересень 2024	Визначення теми, мети, завдань і способів реалізації медіапроєкту.	
Жовтень 2024	Напрацювання матеріально-джерельної бази для подальшого створення матеріалів.	

Листопад 2024	Проведення соціологічного опитування серед 100 респондентів за методом face-to-face за 5 питаннями щодо прав ЛГБТК+ спільноти.	Створення матеріалів: 1) Стаття на тему «Як у Вінниці ставляться до ЛГБТК+? Соціологічне опитування»; 2) Пост в Інстаграм з інфографікою.
Грудень 2024	Створення подкастів.	Створення матеріалів на теми: 1) «Психологічна підтримка для ЛГБТ+ людей»; 2) «Психологічні труднощі через війну»; 3) «Підтримка ЛГБТ+ спільноти на законодавчому рівні в Україні як невід’ємна частина європейської інтеграції»; 4) «Чому питання прав ЛГБТ+ спільноти стало актуальним під час війни та наскільки це важливо для ЛГБТ-військових».
Грудень 2024	Написання аналітичної статті.	Створення матеріалу «Українці змінюють ставлення до ЛГБТК+ спільноти – аналіз».
Травень 2025	Інтерв’ю з правозахисницею.	Створення матеріалу «Європейський суд з прав людини: як розглядають справи ЛГБТ-представників

		та чи виконує Україна постанови?».
Червень 2025	Написання аналітичної статті.	Створення матеріалу «Як країни НАТО підтримують ЛГБТ-військових».
Вересень 2025	Інтерв'ю з психологинею.	Створення матеріалу «ЛГБТ-ВІЙСЬКОВІ. Інтерв'ю з психологинею Антоніною Краковською».
Вересень 2025	Написання публіцистичної статті на основі інтерв'ю.	Створення матеріалу «Мрію, щоб на прайди виходили й гетеро-люди», – психологиня Антоніна Краковська».
Жовтень 2025	Інтерв'ю з ЛГБТ-військовим.	Створення матеріалу «ЛГБТ-ВІЙСЬКОВІ. Інтерв'ю з ЛГБТ-військовим Денисом Ганчаренко».
Жовтень 2025	Написання публіцистичної статті на основі інтерв'ю.	Створення матеріалу «ЛГБТ-військовий пояснив, чому потрібно прийняти закон про одностатеві партнерства».
Листопад 2025	Інтерв'ю з ЛГБТ-військовим.	Створення матеріалу «ЛГБТ-ВІЙСЬКОВІ. Інтерв'ю з ЛГБТ-військовим Артемом Корнєєвим».
Листопад 2025	Написання публіцистичної статті на основі інтерв'ю.	Створення матеріалу «Гей-військовий розповів про ставлення до ЛГБТ серед побратимів».

Аудиторія

Цільова аудиторія медіапроєкту є широкою, багаторівневою та соціально різноманітною, оскільки сам проєкт поєднує документальну складову, аналітичне дослідження, експертні інтерв'ю та елементи адвокації. Насамперед, він спрямований на українське суспільство в цілому, адже питання правового статусу, соціальної адаптації та видимості ЛГБТ-військових виходить за межі вузькопрофільної тематики й торкається фундаментальних принципів демократії, прав людини та національної ідентичності у час війни. Важливим завданням проєкту є формування ширшого суспільного розуміння того, що ЛГБТ-люди є невід'ємною частиною українського війська та загальнонаціонального спротиву, а їхні історії заслуговують на таку саму увагу, повагу та вдячність, як історії будь-яких інших військовослужбовців.

Військовослужбовцям, ветеранам та ветеранським спільнотам – як ЛГБТ, так і гетеросексуальним військовим, проєкт дає можливість побачити реальні історії людей, які служать поруч, але нерідко приховують власну ідентичність через страх нерозуміння чи дискримінації. Для ветеранів ЛГБТ він створює простір видимості та взаємної підтримки, а для загальних військових колективів – стає інструментом діалогу, підвищення довіри та зниження стереотипів.

Для української ЛГБТ-спільноти питання присутності в армії та захисту країни є надзвичайно чутливим. Проєкт демонструє, що ЛГБТ-люди не є «окремою» чи «відособленою» групою, а такими самими захисниками України, які несуть ризики, отримують поранення, переживають втрати та повертаються до цивільного життя. Для самої спільноти це важливо з погляду внутрішньої єдності та подолання внутрішньої стигми.

Значну частину аудиторії формують правозахисні організації, громадські активісти, неурядові організації, що працюють у тематиках рівності та прав людини. Для них проєкт є джерелом якісних емпіричних матеріалів – інтерв'ю, статистики, аналітики, експертних оцінок, які можуть бути використані у дослідницькій, адвокаційній і навчальній діяльності. Подібну роль проєкт

відіграє і для журналістів та академічних дослідників, які можуть отримати з нього структуровану інформацію, нові концепції для аналізу та практичні кейси.

Проект також орієнтований на державні інституції України – зокрема на Міністерство оборони, Міністерство ветеранів, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, парламентські комітети та органи, що працюють у сфері соціальної політики. Для них цей матеріал є прикладом «польових даних» про реальний стан справ: про бар'єри, з якими стикаються ЛГБТ-військові, про прогалини в законодавстві, про потреби у сфері соціальної адаптації та реабілітації. Таким чином, проект може стати одним з інструментів для формування політики, ухвалення рішень та впровадження реформ.

Для міжнародної аудиторії – ЄС, міжнародні правозахисні організації, партнери України, журналісти та представники іноземних держав, проект є маркером готовності України рухатися у напрямку захисту прав людини та європейських стандартів, що є особливо актуальним у контексті євроінтеграції. Матеріали проекту можуть бути використані як доказова база для звітів, рекомендацій і міжнародних оглядів.

Родини військових та широке коло підтримки – ті, хто хоче краще зрозуміти шлях своїх рідних, можуть побачити правду про їхні труднощі, виклики та перемоги. Для них проект має емоційне та людське значення, допомагає будувати довіру й усвідомлення, що війна торкається кожної родини, незалежно від ідентичності.

Очікувані результати та вплив проекту

Створення та розробка медіапроекту передбачають реалізацію названих заходів із метою отримання наступних результатів:

- Створення та публікація матеріалів у публіцистичному стилі з елементами аналітики на основі сучасних кейсів.
- Повноцінна реалізація інтернет-ресурсу, на якому матеріали будуть опубліковані.

Діяльність медіапроекту прогнозовано матиме широкий вплив на суспільну обізнаність про участь ЛГБТ-людей у захисті України, зростання рівня

толерантності та зменшення упереджень щодо ЛГБТ-військових. Через зібрані інтерв'ю, аналітичні матеріали, подкасти та соціологічні дані проєкт сприятиме формуванню більш інклюзивного публічного дискурсу та посиленню видимості ЛГБТ-спільноти у військовому середовищі.

Очікується, що це матиме вплив на розвиток державної політики – зокрема, у напрямку соціального захисту, правового визнання партнерств і психологічної підтримки військових.

Проєкт також стане платформою для подальших досліджень та ініціатив, які підтримають адаптацію ветеранів і сприятимуть європейській інтеграції України через впровадження стандартів рівності та прав людини.

Опис медіаринку

Сегменти медіаринку, до якого належить медіапроєкт, є не надто популяризованими у ЗМІ через специфіку тематики. Проте є YouTube-канали, новинні сайти й телеграм-канали, які висвітлюють цю тему.

«LUKI», «Дмитро Тютюн» та «Подкаст Хочу гратися» – YouTube-канали, де є інтерв'ю з відкритими ЛГБТ-людьми з України. Фрагментарне подання інформації про особистий досвід гостей є подібним до алгоритму діяльності цього медіапроєкту. При цьому, канали мають інформативний характер і не займаються лише питаннями ЛГБТ-спільноти.

Канали «LUKI» та «Дмитро Тютюн» схожі тим, що більшість їхніх гостей – маловідомі люди різних професій. Основна мета цих каналів – донести глядачам інформацію, яку більшість може не знати через особистий досвід гостей та специфіку їхньої роботи. Проте автори цих каналів обирають гостей не за приналежністю до ЛГБТ-спільноти, що є ключовою відмінністю від медіапроєкту.

Канал «Подкаст Хочу гратися» спеціалізується на питаннях романтичних і сексуальних стосунків між людьми, обговоренні з гостями досвіду з поглядом на статеву освіту. Даний контент є близьким до матеріалів медіапроєкту, проте канал висвітлює історії як одностатевих, так і різностатевих взаємовідносин, що відрізняється від медіапроєкту.

«Гей Україна» – телеграм-канал, де висвітлюються новини зі всього світу й України, що пов'язані з ЛГБТ-спільнотою та правами квір-людей. Є також інтерв'ю з ЛГБТ-військовими, наприклад, із Миколою Миловановим, Віктором Пилипенко, Вікторією Касянчук. Також є інтерв'ю з експертами, як от із Денисом Дрождеєм, Олексієм Полухіним. Канал висвітлює соціологічні опитування, проєкти, направлені на висвітлення проблем ЛГБТ-спільноти та поширення видимості ЛГБТ-людей. Фрагментарне подання інформації про факти сьогодення є подібним до алгоритму діяльності цього медіапроєкту. Канал має інформативний характер і аналітичний потенціал.

Медіапроєкт створений на висвітлення особистих історій виключно ЛГБТ-людей та квір-військових, обговорення з експертами питань прав спільноти та проблем, з якими стикаються її представники. Аудіоподкасти, опитування, аналітичні та публіцистичні статті створені лише на ЛГБТ-тематику.

Звіт за результатами втілення проєкту

В якості ресурсу для реалізації проєкту використовувались платформи YouTube та Instagram, а також новинні сайти. Був створений канал на платформі YouTube «Роман Прищеп», який використовувався у якості ресурсу для розміщення публіцистичних матеріалів.

Створено 15 публіцистичних матеріалів:

- «Як у Вінниці ставляться до ЛГБТК+? Соціологічне опитування». У матеріалі викладено інформацію про соціологічне опитування, проведене у Вінниці серед 100 респондентів із випадковою вибіркою за методом face-to-face за 5 питаннями щодо прав ЛГБТК+ спільноти. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі статті.
- Пост в Instagram зі стислою подачею даних, отриманих в результаті проведеного соціологічного опитування щодо прав ЛГБТК+ спільноти. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі поста з інфографікою в Instagram.
- «Психологічна підтримка для ЛГБТ+ людей». У матеріалі викладено інформацію про збільшення кількості запитів до психологів від квір-людей під час війни.

Також було з'ясувано, з якими проблемами найчастіше звертаються ЛГБТ-люди та які інструменти й ресурси можуть допомогти долати життєві труднощі. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі аудіоподкасту.

- «Психологічні труднощі через війну». У матеріалі викладено інформацію про боротьбу ЛГБТ-людей з апатією, яка виникає через війну, та подолання почуття провини людей, які знаходяться в тилу. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі аудіоподкасту.
- «Підтримка ЛГБТ+ спільноти на законодавчому рівні в Україні як невід'ємна частина європейської інтеграції». У матеріалі викладено інформацію про те, чому забезпечення прав ЛГБТ+ спільноти на законодавчому рівні в Україні є питанням справедливості та рівності, а також як це сприяє формуванню толерантного суспільства. Також викладена інформація, чому це важливо в контексті збереження міжнародної репутації України. Крім того, було підняте питання поточної ситуації з правами ЛГБТ+ в Україні зараз та які кроки варто зробити для розвитку в цьому напрямку. Викладені також останні дані соціологічного опитування в Україні стосовно прав квір-людей. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі аудіоподкасту.
- «Чому питання прав ЛГБТ+ спільноти стало актуальним під час війни та наскільки це важливо для ЛГБТ-військових». У матеріалі викладено інформацію про те, чому питання прав ЛГБТ+ стали більш актуальними під час війни та наскільки це важливо для ЛГБТ+ військових. Також викладена інформація, як це впливає на зміцнення внутрішньої єдності українського суспільства та моральний дух солдата. Було підняте питання, які кроки варто зробити для покращення ситуації з правами квір-військових. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі аудіоподкасту.
- «Українці змінюють ставлення до ЛГБТК+ спільноти – аналіз». У матеріалі викладено інформацію про аналіз змін ставлення українського суспільства до ЛГБТ-спільноти з 2013 по 2024 роки. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі аналітичної статті.

- «Європейський суд з прав людини: як розглядають справи ЛГБТ-представників та чи виконує Україна постанови?». У матеріалі викладено інформацію про тонкощі роботи Європейського суду з прав людини на прикладах реальних історій українських представників ЛГБТ-спільноти. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі статті на основі інтерв'ю з правозахисницею.
- «Як країни НАТО підтримують ЛГБТ-військових». У матеріалі викладено інформацію про приклади країн-членів НАТО щодо програм підтримки ЛГБТ-військових. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі аналітичної статті.
- «ЛГБТ-ВІЙСЬКОВІ. Інтерв'ю з психологинею Антоніною Краковською». У матеріалі викладено інформацію про запити, з якими найчастіше звертаються ЛГБТ-військові до психологині. Також було підняте питання важливості прийняття законопроектів № 9103 про цивільні одностатеві партнерства та № 5488, який захищатиме представників ЛГБТ-спільноти від нападів. Були розглянуті й інші питання, пов'язані з ЛГБТ-спільнотою та ЛГБТ-військовими. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі відео-інтерв'ю з психологинею.
- «Мрію, щоб на прайди виходили й гетеро-люди», – психологиня Антоніна Краковська». У матеріалі викладено інформацію про важливість проведення прайдів для ЛГБТ-спільноти. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі статті.
- «Інтерв'ю з ЛГБТ-військовим Денисом Гончаренко». У матеріалі викладено інформацію про ставлення побратимів до ЛГБТ-спільноти, важливість проведення прайдів для ЛГБТ-людей. Також було обговорено подолання стереотипів суспільства про спільноту та можливість створення в Україні державних програм з підтримки ЛГБТ-ветеранів на прикладі країн НАТО. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі відео-інтерв'ю з ЛГБТ-військовим.

- «ЛГБТ-військовий пояснив, чому потрібно прийняти закон про одностатеві партнерства». У матеріалі викладено інформацію про необхідність прийняття закону про одностатеві партнерства та юридичні проблеми, з якими зустрічаються ЛГБТ-пари через відсутність реєстрації цивільних партнерств. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі статті.
- «Інтерв'ю з ЛГБТ-військовим Артемом Корнеєвим». У матеріалі викладено інформацію про ставлення побратимів до ЛГБТ-спільноти, важливість проведення прайдів для ЛГБТ-людей. Також було обговорено подолання стереотипів суспільства про спільноту та можливість створення в Україні державних програм з підтримки ЛГБТ-ветеранів на прикладі країн НАТО. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі відео-інтерв'ю з ЛГБТ-військовим.
- «Гей-військовий розповів про ставлення до ЛГБТ серед побратимів». У матеріалі викладено інформацію про особисте ставлення побратимів до військового та їх ставлення до ЛГБТ-спільноти в цілому. Було обговорено питання існування дискримінації серед співслужбовців. Матеріал створено на основі власного дослідження, викладено у форматі статті.

Глосарій

Протягом розробки медіапроєкту використовувалися терміни, точність визначення яких безпосередньо впливає на інтерпретацію матеріалів проєкту. Нижче наведені такі терміни.

ЛГБТ-військові – це військовослужбовці, які належать до спільноти лесбійок, геїв, бісексуалів, трансгендерних людей та інших ідентичностей (ЛГБТ+).

ЛГБТК-спільнота – це група осіб, які ідентифікують себе як лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери та квіри. Термін включає також людей з іншими сексуальними орієнтаціями та гендерними ідентичностями, наприклад, інтерсекс, агендери тощо [12].

Квір – узагальнюючий термін для позначення всіх сексуальних і гендерних меншин [8].

Дискримінація – це нерівне ставлення до осіб чи соціальних груп через певні узагальнені ознаки [12].

Стереотипи – це усталене, спрощене та часто упереджене переконання щодо групи людей [12].

Права ЛГБТ-спільноти – це сукупність прав людини, які мають на меті забезпечити рівноправність, усунення дискримінації та визнання різноманіття, ґрунтуючись на принципах, що ці базові свободи (безпека, освіта, сім'я, можливість бути собою) мають бути гарантовані кожному, незалежно від сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності. Ці права включають рівний доступ до освіти, працевлаштування, право на сім'ю, а також захист від насильства та дискримінації.

Одностатеві партнерства – це міжособистісні стосунки між особами однакової статі, які можуть включати як дружні, так і романтичні та інтимні зв'язки. У юридичному контексті це може бути цивільне партнерство – форма догляду, що надає деякі або всі права шлюбу для одностатевих пар.

Одностатеві шлюби – це юридично оформлений і визнаний союз двох осіб однієї статі (двох чоловіків або двох жінок), що надає їм ті самі права та обов'язки, що й у різностатевих подружніх пар.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Протягом періоду роботи над медіапроектом було досягнуто таких результатів.

Реалізація медіапроекту дала можливість комплексно висвітлити малодосліджений, суспільно чутливий та водночас надзвичайно важливий аспект сучасної української воєнної історії – участь ЛГБТ-військових у російсько-українській війні, їхній правовий статус, щоденні виклики, досвід служби та повернення до мирного життя. У процесі роботи над проектом було досягнуто низки вагомих результатів, що мають значення не лише для розуміння становища ЛГБТ-спільноти у війську, а й для формування ширшого суспільного дискурсу щодо рівності, видимості та прав людини в умовах війни.

Були зібрані та систематизовані унікальні емпіричні матеріали: інтерв'ю з ЛГБТ-військовими різних спеціальностей і бойового досвіду, розповіді їхніх партнерів, друзів і побратимів, а також коментарі юристів і психологів. Ці дані сформували багатогранну картину, яка демонструє, що ЛГБТ-військові не є відокремленою групою, а є повноправними учасниками оборони держави, виконують критично важливі функції та спільно з усіма ризикують життям на передовій. Водночас зібрані історії показали, що частина військових досі стикається з нерозумінням або страхом бути собою в армійському середовищі – саме це робить їхній досвід важливим для осмислення на рівні державної політики.

Досліджено також соціальні, психологічні та правові виклики, з якими зустрічаються ЛГБТ-військові та їхні партнери й партнерки як під час служби, так і в цивільному житті, включаючи питання адаптації, дискримінації, доступу до підтримки та відсутності майнових, спадкових медичних та інших прав.

Було проведено соціологічне опитування щодо ставлення українців до прав ЛГБТ-військових. Цей метод дозволив виявити ключові тенденції: загальне зростання толерантності українського суспільства у роки війни; значний рівень підтримки ідеї соціального захисту для всіх військових незалежно від ідентичності; водночас – наявність стійких стереотипів та недостатнього рівня

інформаційної обізнаності. Соціологічна складова проєкту стала важливим елементом для розуміння того, як суспільство реагує на нові реалії, що стосуються рівності та соціальної інтеграції.

Аудіоподкасти та аналітичні статті поглибили дослідження за рахунок залучення експертних точок зору та міждисциплінарного підходу. Матеріали проєкту формують цілісне інформаційне середовище, яке може використовуватися дослідниками, журналістами, державними інституціями та громадськими організаціями у подальшій роботі з темою.

Проєкт показав, що в Україні є запит на правове врегулювання статусу ЛГБТ-військових, зокрема в частині реєстрованих партнерств, гарантій для сімей загиблих, доступу до медичних і соціальних послуг. Ця інформація є важливою для формування сучасної державної політики, що відповідатиме базовим стандартам прав людини та вимогам європейської інтеграції.

Завдяки медіапроєкту вдалося посилити видимість ЛГБТ-військових у публічному просторі, зруйнувати низку стереотипів та започаткувати суспільну дискусію, побудовану на реальних історіях, а не на міфах. Важливим досягненням стала можливість надати голос тим, хто часто залишається невидимим у традиційних медіа – ЛГБТ-військовим, які одночасно стикаються і з зовнішнім ворогом, і з внутрішніми бар'єрами у суспільстві.

Були також вироблені рекомендації для державної політики щодо покращення умов служби ЛГБТ-військових, зокрема шляхом запровадження чітких антидискримінаційних стандартів у війську та забезпечення доступу до кваліфікованої психологічної підтримки. Окреме питання стосувалося важливості державних інформаційних кампаній, що формують культуру поваги та толерантності, а також на необхідності системного діалогу між урядом, громадськими організаціями та ЛГБТ-військовими. Реалізація цих рекомендацій сприятиме створенню безпечнішого, згуртованішого та більш професійного середовища в секторі оборони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Анна Коваленко. Більше половини українців підтримують право на цивільне партнерство для ЛГБТ: опитування. Українська правда. Життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/yak-ukrajinci-stavlyatsya-do-chleniv-lgbt-spilnoti-rezultati-sociologichnogo-opituvannya-302970/> (дата звернення: 05.12.2024).
2. Більшість українців проти одностатевих шлюбів – опитування. BBC News Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2013/05/130517_ukraine_homophobia_it (дата звернення: 02.12.2024).
3. В Україні з 2016 року вчетверо зросла кількість тих, хто позитивно ставиться до ЛГБТ-людей, – опитування. ZMINA. URL: <https://zmina.info/news/v-ukrayini-z-2016-roku-vchetvero-zroslo-kilkist-tyh-hto-pozytyvno-stavytsya-do-lgbt-lyudej/> (дата звернення: 05.12.2024).
4. За майже десять років побільшало українців, які підтримують права гомосексуальних пар на реєстрацію сімейних стосунків – дослідження. ZMINA. URL: <https://zmina.info/news/za-majzhe-desyat-rokiv-pobilshalo-ukrayincziv-yaki-pidtrymuyut-prava-gomoseksualnyh-par-na-reyestracziyu-simejnyh-stosunkiv-doslidzhennya/> (дата звернення: 04.12.2024).
5. Нове соціологічне дослідження підтвердило радикальне поліпшення ставлення українського суспільства до ЛГБТК. Наш світ. URL: <https://gay.org.ua/blog/2023/02/24/nove-sotsiologichne-doslidzhennia-pidтверdylo-radykalne-polipshennia-stavlennia-ukrainskoho-suspilstva-do-lhbtk/> (дата звернення: 05.12.2024).
6. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо боротьби з проявами дискримінації. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56933> (дата звернення: 10.09.2025).
7. Проект Закону про інститут реєстрованих партнерств. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/41497> (дата звернення: 29.10.2024).

8. Словник гендерних термінів. URL: <https://a-z-gender.net/ua/> (дата звернення: 07.11.2025).
9. Соціологи про толерантність українців: 47% негативно ставляться до ЛГБТ. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-opytuvannia-ukrayintsi-tolerantnist/31418897.html> (дата звернення: 04.12.2024).
10. Тамара Марценюк. Права людини для ЛГБТ-спільноти і Євромайдан. Спільне. URL: <https://commons.com.ua/uk/prava-lyudini-dlya-lgbt-spilnoti-i-yevromajdan-2013-2014/> (дата звернення: 02.12.2024).
11. Толерантність до ЛГБТ в Україні нижча, ніж до кримінальних злочинців. LB.ua. URL: https://lb.ua/society/2017/07/11/371142_tolerantnost_lgbt_ukraine_nizhe.html (дата звернення: 03.12.2024).
12. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/> (дата звернення: 07.11.2025).
13. Deena Zaru. LGBTQ veterans discharged dishonorably for sexual orientation to get full benefits, VA says. ABC News. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/lgbtq-veterans-discharged-dishonorably-sexual-orientation-full-benefits/story?id=80129318> (дата звернення: 18.05.2025).
14. Germany apologizes for past military anti-gay discrimination. The Washington Post. URL: https://www.washingtonpost.com/world/europe/germany-apologizes-for-past-military-anti-gay-discrimination/2020/09/17/da8cafa2-f8c0-11ea-85f7-5941188a98cd_story.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.05.2025).
15. Positive Spaces Initiative. URL: <https://positivespaces.ca/en> (дата звернення: 19.05.2025).
16. Pride in Veterans Standard. Fighting With Pride. URL: <https://www.fightingwithpride.org.uk/pride-in-veterans-standard/> (дата звернення: 20.05.2025).
17. Trudeau apologises for Canada's discrimination against LGBT people. BBC. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-42157806> (дата звернення: 19.05.2025).
18. Veteranendag. URL: <https://www.veteranendag.nl/> (дата звернення: 20.05.2025).

19. VHA LGBTQ+ Health Program. U.S. Department of Veterans Affairs. URL: <https://www.patientcare.va.gov/lgbt/> (дата звернення: 18.05.2025).

20. 25th Anniversary of the Lifting of the LGBT Ban in the Armed Forces. IWM. URL: <https://www.iwm.org.uk/learning/lifting-the-ban> (дата звернення: 19.05.2025).

ДОДАТОК 1

1. Як у Вінниці ставляться до ЛГБТК+? Соціологічне опитування. URL:

<https://upogau.org/ourview/opytuvannia-vinnytsia.html>

Чи дійсно ставлення до ЛГБТК+ в Україні змінюється?

Якщо так, то в який бік? Настільки хороший, що нам більше не потрібно боротися за свої права, чи настільки поганий, як може здатися, коли ми читаємо коментарі в соцмережах?

Ми часто ставимо ці питання і собі, і тим, хто нас оточує. Активіст та волонтер вінницького підрозділу ГАУ Роман Прищепя вирішив піти далі і дізнатися думку незнайомих: наприкінці 2024 року він попросив сотню вінничан_ок відповісти на 5 питань щодо прав ЛГБТК+. Далі — текст дослідження Романа.

З 24 по 29 листопада 2024 року в рамках проєкту «Війна очима ЛГБТ-військових» студентом кафедри журналістики ДонНУ було проведене соціологічне опитування. Опитування проводилося в місті Вінниця з випадковою вибіркою респондентів. Вік опитуваних складає від 18 до 70 років чоловіків та жінок. Загалом відповіді надали 100 вінничан за методом face-to-face.

За даними дослідження, 45% мешканців вінницької громади повністю підтримують ідею легалізації цивільних партнерств для одностатевих пар. Ще 28% відповіли «байдуже», а 4% обрали варіант «важко сказати». Водночас серед вибірки 23% учасників повністю не підтримують дану ініціативу.

Друге запропоноване респондентам питання стосувалося легалізації шлюбів для ЛГБТ+ спільнот. Серед опитаних 57% вінничан повністю підтримують цю ідею, ще 12% обрали варіант «байдуже», 11% — «важко сказати», а однозначно негативну відповідь дали ще 20% учасників.

85% опитуваних вважають, що ЛГБТ+ повинні мати право на рівність у всіх аспектах життя. Повністю не погодилися з таким твердженням 6% громадян.

Ідею щодо можливості усиновлення дітей ЛГБТ+ парами позитивно оцінили 57% респондентів. Не схвалили таку ініціативу 19% вінничан.

Переважна більшість опитаних (78%) вважають, що в Україні потрібно прийняти закон про запобігання злочинам на ґрунті ненависті, який визнає напади на ЛГБТ+ злочинами з обтяжувальними обставинами.

Як бачимо, більше ніж половина респондент_ок відповіли ствердно на 4 з 5 питань. Це вказує на зростання підтримки прав ЛГБТК+ серед населення Вінниці. Залишаються також групи людей, які категорично не підтримують ці ініціативи.

Чи робимо ми однозначні висновки про ставлення українців та українок до ЛГБТК+?

Ні, адже результати таких опитувань можуть значно відрізнятися в залежності від регіону, населеного пункту чи навіть району одного й того самого міста. Але те, що серед відповідей досі є заперечні, значить, що нам необхідно й далі працювати над підвищенням обізнаності та толерантності в суспільстві.

2. Як вінничан_ки ставляться до ЛГБТК+? Дослідження Романа Прищепи — активіста і волонтера вінницького підрозділу ГАУ. URL: <https://www.instagram.com/p/DFsPh61NZUm/?igsh=MXZzMDRmN3V1c29mdg%3D%3D>

Чи дійсно ставлення до ЛГБТК+ в Україні змінюється?

Якщо так, то в який бік? Настільки хороший, що нам більше не потрібно боротися за свої права, чи настільки поганий, як може здатися, коли ми читаємо коментарі в соцмережах?

Ми часто ставимо ці питання і собі, і тим, хто нас оточує. Активіст та волонтер вінницького підрозділу ГАУ Роман Прищепка вирішив піти далі і дізнатися думку незнайомих: наприкінці 2024 року він попросив сотню вінничан_ок відповісти на 5 питань щодо прав ЛГБТК+. Докладні результати опитування дивіться в галереї

Як бачимо, більше ніж половина респондент_ок відповіли ствердно на 4 з 5 питань. Це вказує на зростання підтримки прав ЛГБТК+ серед населення Вінниці. Залишаються також групи людей, які категорично не підтримують ці ініціативи.

Чи робимо ми однозначні висновки про ставлення українців та українок до ЛГБТК+?

Ні, адже результати таких опитувань можуть значно відрізнятися в залежності від регіону, населеного пункту чи навіть району одного й того самого міста. Але те, що серед відповідей досі є заперечні, значить, що нам необхідно й далі працювати над підвищенням обізнаності та толерантності в суспільстві

Повний текст дослідження Романа — за посиланням в описі акаунту.

3. Українці змінюють ставлення до ЛГБТК+ спільноти – аналіз. URL: <https://surl.li/kijhvd>

З початку повномасштабного вторгнення питання розширення прав ЛГБТ-людей стало однією з головних тем для дискусії в українських медіа. Влітку 2022 року петиція про легалізацію одностатевих шлюбів набрала більше 28 тисяч голосів з необхідних 25 тисяч. А навесні 2023 петиція на підтримку законопроекту №9103 «Про інститут реєстрованих партнерств» набрала більше 25 тисяч підписів. У цій статті ви дізнаєтеся, як з 2013 року змінювалося ставлення українців до квір-спільноти та який рівень підтримки ЛГБТ-людей сьогодні.

2013

У 2013 році BBC News Україна оприлюднила результати соціологічного опитування, проведеного компанією GfK Ukraine. Згідно даним 95% українців у тій чи іншій мірі виступили проти одностатевих шлюбів.

79,4% респондентів відповіли, що вони проти будь-яких сексуальних стосунків між людьми однієї статі.

16% опитаних не підтримують таких шлюбів, проте вважають, що люди однієї статі мають право жити у громадянському шлюбі. Лише 4,6% українців підтримують узаконення одностатевих шлюбів.

59% респондентів, які не підтримують узаконення одностатевих шлюбів, вважають подібні стосунки аморальними та розпусними. Майже 46% опитаних не хочуть, щоб одностатеві пари подавали поганий приклад дітям. На думку 40% респондентів, це суперечить релігійним або церковним настановам.

Майже 25% не підтримують таких шлюбів через те, що при узаконенні шлюбів одностатеві пари захочуть всиновлювати дітей, а вони проти того.

Оцінюючи своє ставлення до одностатевих стосунків, більше половини респондентів сказали, що вони взагалі не пускали би в Україну як чоловіків, що практикують секс з чоловіками, так і жінок, що практикують секс з жінками.

2014

Тамара Марценюк у своїй статті «Права людини для ЛГБТ-спільноти і Євромайдан» зазначила, що серед п'яти досліджуваних країн (Україна, Швеція, Іспанія, Угорщина та Німеччина) Україна — єдина, де кількість тих, хто не погоджується з твердженням, що «геї та лесбійки мають право жити, як бажають», більша за тих, хто погоджується (61,4% проти 38,6%). Це результати порівняльного аналізу даних міжнародного соціологічного опитування громадської думки European Social Survey (ESS).

2017

Соціологічне опитування, проведене Інститутом Горшеніна спільно з представництвом Фонду Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі, свідчить, що толерантність до представників сексуальних меншин в Україні нижча, ніж до осіб, які відбули кримінальне покарання.

За даними дослідження, 39,3% українців не згодні прийняти представників ЛГБТ-спільноти в жодній якості – ні як члена сім'ї, ні як друга, ні як сусіда, ні як колегу, ні навіть як громадянина України.

Для порівняння, таке саме ставлення до колишніх в'язнів продемонстрували 30,8% респондентів.

2021

За даними опитування соціологічної групи «Рейтинг», 47% респондентів негативно ставляться до ЛГБТ-спільноти, 42% – до чайлдфрі.

В цілому покоління Незалежності виявилось найтолерантнішим, особливо 16-24 роки, кажуть експерти.

Водночас рівень толерантності з віком знижується і досягає найнижчого рівня у найстаршому віці (61+), серед них до ЛГБТ переважає негативне ставлення (65%).

Серед регіонів найбільш толерантний Київ, тоді як Схід і Захід схожі в своєму консерватизмі, різниця лише в тому, що релігійний Захід менш толерантний до невіруючих, а Донбас – до ЛГБТ-спільноти.

55% опитаних, які вірують у Бога, негативно ставляться до ЛГБТ.

2013-2022

За результатами дослідження, проведеного Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України у 2022 році, з 2013 року в Україні з 33 до 53% збільшилась кількість українців, які підтримують права гомосексуальних пар на реєстрацію своїх сімейних стосунків.

53% опитаних підтримують заборону дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в законодавстві, а також заборону розпалювання ворожнечі до ЛГБТ-людей. Ще 46% згодні, що ЛГБТ-люди повинні користуватися такими ж правами, як інші громадяни, а проти — 41%.

Практично вдвоє з 2013 року зросла підтримка права гомосексуальних пар на реєстрацію своїх сімейних стосунків. Нині безумовно його підтримують 27% населення, а підтримують з деякими винятками ще 26%, що сукупно складає 53%.

За словами координатора з політики та законодавства Національного ЧСЧ-консорціуму #MSM_PRO Святослава Шеремета, який опублікував дані дослідження, у 2013 році ця частка становила 33%, тобто сягала лише третини населення. Цікаво, що дані відрізняються від тих, які 2013 року опублікувала служба BBC News Україна. Там загальна частка тих, хто вважає, що люди однієї статі мають право жити у громадянському шлюбі та тих, хто повністю підтримує узаконення одностатевих шлюбів, сягала трохи більше 20% разом.

На краще змінилося й ставлення до виховання та всиновлення дітей гомосексуальними парами. Так, за шість років підтримка зросла понад удвічі. Категоричне заперечення за той же час скоротилося з 72 до 59%.

36% українців готові бачити лесбійок, геїв та бісексуалів як членів сім'ї, друзів, сусідів чи колег, й чверть готові до персональних близьких стосунків з транслюдьми.

На рівні макрорегіонів Центр, Північ (включно з Києвом) та Південь більшість населення підтримує рівність прав (відповідно 78, 73, 73%), а от на Заході та Сході більшість населення все ще проти, хоча ця більшість має мінімальну перевагу (відповідно 52 і 54%).

2016-2022

За результатами всеукраїнського опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у 2022 році, в Україні з 2016 року в півтора рази скоротилася кількість тих, хто негативно ставиться до ЛГБТ, – з 60,4% до 38,2%, а також учетверо зросла кількість тих, хто ставиться до ЛГБТ позитивно, – з 3,3% до 12,8% та в півтора рази тих, хто ставиться байдуже, – з 30,7% до 44,8%.

Найкраще ставляться до ЛГБТ молоді (18–29 років), освіченіші й заможніші громадяни та громадянки України.

Серед представників різних професій / занять найтолерантнішими до ЛГБТ є студенти та учні, а також військові та поліцейські. Найбільш нетерпимими виявилися пенсіонери.

Для порівняння, в 2016 році позитивно ставилися до ЛГБТ 3,3%, негативно – 60,4%, байдуже – 30,7% респондентів.

64% опитаних також погоджуються, що ЛГБТ-люди повинні мати однакові з іншими громадянами права. Не вважають так 26%. Навіть серед тих, хто загалом негативно ставиться до ЛГБТ, 42% погоджуються, що вони повинні мати однакові з усіма громадянами права.

У 2016 році 33,4% учасників опитування вважали, що ЛГБТ-жителі України повинні мати такі самі права, що й інші громадяни, 45,2% так не вважали.

Ідею реєстрованого партнерства без права спільного всиновлення підтримують 24% респондентів, проти – 42%. Утім, є ще 27% тих, кому байдуже. Разом ті, хто

відповіли “так” і “байдуже”, становлять 51%, що переважає кількість противників.

2016 року дані опитування демонстрували значно нижчий рівень підтримки такої ідеї: 4,8% – за, 69% – проти, 18% – байдуже.

2023

За даними соціологічного опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), переважна більшість (58%) опитаних в цілому погодилися з тим, що ЛГБТК люди повинні мати такі самі права, як і решта громадян України; 20% дотримувалися протилежної думки.

56% — абсолютна більшість — загалом погодилися з тим, що ЛГБТК люди мають право реєструвати свої сімейні стосунки у формі цивільного партнерства; не погодилися з цим 24%. Що цікаво, відносна більшість опитаних (44%) загалом підтримали навіть право одностатевих партнерів на укладення звичайного шлюбу; проти цього були 36%.

30% підтримали всиновлення дітей одностатевими парами; 48% були проти.

54% в цілому погодилися з тим, що ЛГБТК мають право виходити на демонстрації для захисту своїх прав; заперечили це 27%.

2024

КМІС знову провів опитування, згідно якого 68% українців загалом погодилися із твердженням про те, що члени ЛГБТ+ спільноти мають бути захищеними від дискримінації.

Ще 13% не дали однозначної відповіді – вони обрали варіант "як не погоджуюсь, так і погоджуюсь" або "не знаю".

Водночас серед репрезентативної вибірки 18% учасників скоріше або повністю не погоджуються з тим, що представників ЛГБТ+ треба захищати від дискримінації.

Такі ж показники щодо твердження про те, що ЛГБТ+ люди повинні мати такі ж права, як інші. 68% – погоджуються, 18% – не погоджуються.

Ідею впровадження інституту цивільних партнерств в Україні позитивно оцінили 55% учасників опитування, 28% – негативно.

Переважна більшість українців (71%) визнала, що злочини проти членів ЛГБТ+ спільноти повинні розслідувати належним чином, а кривдники – покарані. 16% опитаних так не вважають.

Соціологи порівняли дані опитування з 2019 роком та зазначили, що кількість українців, які підтримують ідею захисту меншини, зросла майже вп'ятеро.

Частка однозначно негативної оцінки цього твердження скоротилася на 16%, порівняно з даними за грудень 2019 року.

Отже, за останні 11 років ставлення українців до квір-спільноти радикально змінилося на краще. В 2013 році лише 4,6% опитаних підтримали узаконення одностатевих шлюбів, а 16% не підтримали, проте висловилися, що люди однієї статі мають право жити у громадянському шлюбі. Сьогодні ж частка таких людей, які підтримують вже цивільні партнерства, сягає 55%.

Дані опитувань, які проводили GfK Ukraine, European Social Survey (ESS), Інститут Горшеніна, група «Рейтинг», Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України та КМІС, продемонстрували позитивну прогресію настроїв українського суспільства щодо прав ЛГБТ+ людей.

4. Європейський суд з прав людини: як розглядають справи ЛГБТ-представників та чи виконує Україна постанови?

В Україні досі не прийняли законопроекти № 9103 про інститут реєстрованих партнерств та № 5488, який передбачає боротьбу з проявами дискримінації стосовно представників ЛГБТ-спільноти.

Відсутність рівноправ'я та відмови\затягування роботи українських судів у справах ЛГБТ-представників є причиною великої кількості судових позовів цих людей до ЄСПЛ.

У цьому інтерв'ю експертка детально описала тонкощі роботи ЄСПЛ на прикладах реальних історій.

Світлана Побережець – вінничанка, правозахисниця, очільниця громадської організації «Вінницька правозахисна група», членкиня Національного превентивного механізму при офісі Омбудсмана України. За фахом лікарка-анестезіологиня-реаніматологиня. З 2007 по 2009 рік обіймала посаду Голови

Міжнародної Амністії в Україні. В 2008 році виграла судовий процес, у результаті якого в Україні були скасовані записи діагнозу людини в лікарняних листках.

Які права частіше за все відстоюють представники ЛГБТ спільноти України в ЄСПЛ?

Почну з того, що Україна ратифікувала Європейську конвенцію з прав людини 17 липня 1997 року, вона стала чинною 11 вересня 1997 року. З цього моменту Україна взяла на себе зобов'язання дотримуватися положень конвенції і визнала юрисдикцію Європейського суду з прав людини (далі в тексті – ЄСПЛ).

Чому громадяни України звертаються за захистом порушених прав до міжнародної судової інстанції – ЄСПЛ? Це відбувається через переважну неможливість відстояти свої порушені права в українських судах. На мою думку, відновити порушені державою права в українських судах маловірогідно через відсутність незалежності судової гілки влади, затягування розгляду справ в українських судах та відсутність верховенства права.

Переважну більшість скарг в ЄСПЛ від України складають скарги щодо катувань, жорстокого поводження. Представники ЛГБТ-спільноти України відомі відстоюванням в ЄСПЛ права на мирні зібрання, заборону дискримінації, права на повагу до приватного та сімейного життя.

Аби глибше розкрити це питання, я пропоную зосередитись на двох важливих в правовому контексті скаргах, які поступили до ЄСПЛ від громадян України – представників ЛГБТ спільноти. Одна скарга стосується порушення одного з базових громадянських прав – права на мирні зібрання, інша скарга – заборони дискримінації та права на повагу до приватного та сімейного життя.

Чому саме ці приклади я пропоную розглянути?

Рішення, які ухвалив ЄСПЛ у вказаних скаргах є обов'язковими до виконання відповідними державними органами України та являють собою правовий прецедент, тобто, призводять (вірніше, мали би призвести) до змін у відповідних законодавчих актах України.

1 червня 2023 року ЄСПЛ ухвалив рішення у справі Андрія Маймулахіна й Андрія Марківа. ЄСПЛ визнав, що відсутність в Україні законодавчого регулювання відносин одностатевих пар є порушенням статті 8 (право на особисте сімейне життя) та 14 (заборона дискримінації) Європейської конвенції з прав людини. Кожному з заявників суд присудив грошову компенсацію.

Ухвалене ЄСПЛ рішення зобов'язує державу Україна удосконалити законодавство, яке захистить права геїв, лесбійок та бісексуальних людей. Також, це рішення відкрило простір для подібних звернень від громадян України. Зазначеному рішенню передувало рішення в аналогічній справі Оліарі та інші проти Італії: ЄСПЛ визнав порушення державою прав людини, після чого італійський парламент ухвалив закон про реєстроване цивільне партнерство для одностатевих пар.

СТАТТЯ 14: Заборона дискримінації

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

СТАТТЯ 8: Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.
2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

23 січня 2025 року Європейський суд з прав людини ухвалив історичне рішення у справі про порушення права на свободу мирних зібрань. Розгляд тривав майже 12 років. У 2013 році КМДА заборонила проведення масового зібрання з приводу

захисту прав представників ЛГБТ спільноти. Організаторки заходу – Олена Шевченко та Олександра Свердлова – звернулись до ЄСПЛ зі скаргою щодо порушення права на мирне зібрання.

Європейський суд з прав людини встановив, що дії української влади порушили дві ключові статті Європейської конвенції з прав людини. Стаття 11 гарантує свободу мирних зібрань, що означає право кожної людини організовувати або брати участь у таких заходах без необґрунтованих перешкод. Стаття 13 передбачає обов'язок держави забезпечити ефективний засіб правового захисту в разі порушення цих прав.

Рішення ЄСПЛ підтверджує, що держава має забезпечити реалізацію права на свободу мирних зібрань, незалежно від того, чи це ЛГБТ-мітинг, чи протест проти підняття тарифів, тощо.

Яким чином в юридичному полі вирішується питання поділу спільного майна одностатевої пари?

Насправді, вирішення цього питання утруднене через неофіційний характер відносин в одностатевій парі, а саме, одностатеві пари не мають офіційного юридичного статусу. Через це, процес вирішення майнових питань є складнішим, ніж у гетеросексуальних пар, що є дискримінацією і порушує принцип рівності всіх людей у своїх правах, незалежно від будь-яких ознак. Тому, в судовому порядку потрібно доводити факт спільного проживання, спільного придбання майна.

Дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації та судова практика.

В більшості країн дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності є незаконною, і за це передбачена відповідальність.

Україна забороняє дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Ця заборона закріплена у Конституції України та ряді інших законів, зокрема, у Законі України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків".

Відповідно до ст. 24 Конституції України, «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань,

статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками».

На жаль, є випадки побиття представників ЛГБТ-спільноти і, на жаль, в Україні відсутнє належне розслідування правоохоронними органами відповідних фактів.

ЄСПЛ ухвалив рішення, констатував порушення права, що відбувається далі?

Громадянину України, чиє право було порушено державою, відшкодовується присуджена ЄСПЛ компенсація в грошовому еквіваленті, іноді ЄСПЛ не присуджує грошову компенсацію, а лише констатує порушення певного права. На думку ЄСПЛ, справедливою сатисфакцією для громадянина має вважатись сам факт констатації порушення права.

Грошова компенсація за рішенням ЄСПЛ виплачується з державного бюджету України, тобто, зі сплачених громадянами України податків до держбюджету. Цей факт є сумним: ми самі платимо за наші порушені державою права, кошти з державного бюджету, в даному випадку, направляються не на розвиток суспільства, не на освіту, охорону здоров'я, тощо, а на виплату компенсацій.

Які результати розгляду подібних справ судами в Україні?

Сам факт звернення громадян до ЄСПЛ свідчить про те, що справедливого вирішення питань порушень прав людини в українських судах годі очікувати. Також, зазначу, що до моменту ухвали рішення ЄСПЛ проходять десятиріччя плюс роки поневірянь в українських судах. Наприклад, справа Андрія Маймулахіна та Андрія Марківа чекала свого вирішення в ЄСПЛ 10 років...

5. Як країни НАТО підтримують ЛГБТ-військових.

З початком повномасштабної агресії Росії проти України у 2022 році українське суспільство пережило безпрецедентне об'єднання навколо ідеї незалежності, свободи і захисту прав людини. У цих умовах тисячі представників ЛГБТ-спільноти стали на захист держави, зокрема добровільно вступаючи до лав Збройних сил України та територіальної оборони. Їхній внесок у боротьбу за свободу України є беззаперечним і має бути визнаний не тільки на фронті, а й після їхнього повернення у цивільне життя. Проте сьогодні питання соціальної

адаптації та правового статусу ЛГБТ-військових залишається складним і недостатньо вивченим.

Україна, як потенційний кандидат у НАТО, може опиратися на досвід країн-членів альянсу у питанні інтеграції ЛГБТ-військових.

У цій статті наведені приклади країн-членів НАТО щодо програм підтримки ЛГБТ-військових.

США

У США з 1993 по 2011 рік діяла політика «Don't ask, don't tell», що дозволяла ЛГБТ-особам служити в армії лише за умови, що вони не розкривають свою орієнтацію. 2011 року після скасування цієї політики були впроваджені програми підтримки ЛГБТ-військових через VA (Department of Veterans Affairs).

Однією з таких програм є «LGBTQ+ Health Program», яка займалася питанням охорони здоров'я для ЛГБТ-ветеранів. Основні напрямки: ВІЛ, гормональна терапія, психічне здоров'я, сексуальне насильство.

Іншою програмою є «Mental Health Services», завдяки якій ветерани мають доступ до безкоштовної психотерапії, у т.ч. з питань гендерної ідентичності, травматичного досвіду через дискримінацію тощо.

У 2021 році міністр у справах ветеранів оголосив про перегляд справ ветеранів, яких звільнили до 2011 року через орієнтацію, із можливістю відновлення пільг і статусу.

Канада

У 2017 році уряд Канади вибачився за дискримінацію ЛГБТ-людей у державному секторі, зокрема в армії. Був створений фонд «LGBT Purge Fund», що фінансує освітні та реабілітаційні програми.

Державний орган Канади Veterans Affairs Canada (VAC) реалізує програми для ветеранів, включаючи ЛГБТ. Наприклад, програма «Mental Health Services for LGBTQ2+ Veterans», яка надає безкоштовну психосоціальну підтримку та сприяє реінтеграції.

Програма «Positive Space Initiative» спрямована на створення безпечного та інклюзивного простору для ЛГБТ в армії та серед ветеранів.

VAC також пропонує підтримку у працевлаштуванні, профорієнтації, адаптації до цивільного життя з урахуванням потреб ЛГБТ-ветеранів. Надають фінансову допомогу ветеранам, які постраждали через дискримінацію.

Велика Британія

У 2000 році в Британії було офіційно скасовано заборону на службу ЛГБТ-осіб у Збройних силах. Відтоді Міноборони активно підтримує рівність.

У країні діє урядова ініціатива «Pride in Veterans Standard», яка підтримує ветеранів ЛГБТ.

Благодійна організація «Fighting with Pride» допомагає ЛГБТ-військовим, ветеранам і їхнім родинам.

Також МО Британії проводить тренінги з інклюзивності, працює з PTSD (посттравматичним синдромом), зокрема для ЛГБТ.

Німеччина

2020 року німецький Бундесвер офіційно вибачився перед ЛГБТ-військовими, яких дискримінували в армії. Колишні військові ЛГБТ, яких звільнили або дискримінували, мають право на відшкодування.

«Я дуже шкодую про практику дискримінації гомосексуалів у Бундесвері, яка відображала політику того часу», – заявила міністр оборони Аннегрет Крамп-Карренбауер. «Я прошу вибачення у тих, хто через це постраждав».

Бундесвер проводить навчання з прав людини, гендерної рівності та ЛГБТ-включення для військових.

Нідерланди

Армія Нідерландів уже давно визнає ЛГБТ-військових і підтримує їхні права. Є політика «нулева дискримінація».

В країні є Veteranendag (День ветерана). ЛГБТ-ветерани офіційно визнаються як частина спільноти.

Міністерство оборони Нідерландів співпрацює з такими організаціями, як SOS Nederland, для підтримки військових ЛГБТ.

Норвегія

У Норвегії ЛГБТ-особи можуть служити відкрито, а політика армії фокусується на рівному ставленні.

Міністерство оборони країни забезпечує консультації та психологічну допомогу незалежно від сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності.

Швеція

Шведські Збройні сили є одними з найпрогресивніших у Європі щодо ЛГБТ-військових. Армія Швеції бере участь у Pride-парадах, а військові виступають за права ЛГБТ.

Отже, досвід країн НАТО показує, що інтеграція ЛГБТ-військових можлива завдяки комплексним заходам: прийняттю антидискримінаційного законодавства, створенню спеціалізованих програм підтримки та суспільних кампаній на підтримку різноманіття.

6. «Мрію, щоб на прайди виходили й гетеро-люди», – психологиня Антоніна Краковська.

В інтерв'ю журналісту експертка розповіла, чому проведення прайдів є важливим для ЛГБТ-спільноти

У рамках проєкту «Війна очима ЛГБТ-військових» журналіст Вінниця.info поспілкувався з клінічною психологинею, фахівчиною ВГО «Гей-Альянс Україна», тренеркою Київського інституту «Я» Антоніною Краковською.

В інтерв'ю експертка розповіла, з якими проблемами до неї найчастіше звертаються ЛГБТ-військові. Також вона пояснила, чому важливо прийняти законопроекти № 9103 про цивільні одностатеві партнерства та № 5488, який захищатиме представників ЛГБТ-спільноти від нападів. Були розглянуті й інші питання, пов'язані з ЛГБТ-спільнотою та ЛГБТ-військовими.

Одне з питань стосувалося проведення прайдів в Україні. За останні роки на прайдах збільшилась кількість ЛГБТ-військових. Експертка пояснила, чому з точки зору психології прайд потрібен і чому він важливий для представників спільноти.

«Для мене прайд це свято, на яке, як на день народження, друзі можуть дарувати тобі подарунки. Для мене це свято, на якому мої друзі дарують мені

відчуття прийняття й любові. Ніхто настільки активно не ходить зі мною на прайди, як мої гетеросексуальні подруги. Вони ломляться вперед колони, з усіма знайомляться, вони гучніше за всіх кричать кричалки і вище за всіх тримають прапори. Бо для них це спосіб показати: я тут, я з тобою, я тебе бачу, я буду боротися разом із тобою», – поділилася Антоніна Краковська.

Психологиня додала, що хоче, аби в майбутньому на прайдах люди на вулиці бачили в колоні своїх колег, друзів, знайомих, друзів дитинства.

«Я хочу, щоби вони бачили, що ми просто такі самі люди, з плоті й крові, і ми нічим від них не відрізняємось окрім того, що ми любимо інакше, бо ідентифікуємо себе інакше.

Ми всі тут, ми всі боремося з одним ворогом і ми всі боремося насправді за однакове майбутнє – за майбутнє, де не буде утиску», – резюмувала експертка.

Повну версію інтерв'ю можна переглянути за посиланням на YouTube.

7. ЛГБТ-військовий пояснив, чому потрібно прийняти закон про одностатеві партнерства.

В інтерв'ю журналісту військовослужбовець із Вінниці розповів, з якими юридичними проблемами зустрічаються ЛГБТ-пари через відсутність реєстрації цивільних партнерств

У рамках проєкту «Війна очима ЛГБТ-військових» журналіст Вінниця.info поспілкувався з ЛГБТ-військовим, активістом, волонтером і очільником вінницького підрозділу ВГО «Гей-Альянс Україна» Денисом Гончаренко.

В інтерв'ю військовослужбовець розповів про ставлення побратимів до ЛГБТ-спільноти. Також він пояснив, чому проведення прайдів є важливим для ЛГБТ-людей. Крім того, військовий поділився, що може зламати стереотипи суспільства про спільноту та чи можливе створення в Україні державних програм з підтримки ЛГБТ-ветеранів на прикладі країн НАТО.

Одне з питань стосувалося прийняття в Україні законопроєкту № 9103 про цивільні одностатеві партнерства. Денис Гончаренко пояснив, що через відсутність такого права ЛГБТ-пари часто мають клопоти під час вирішення юридичних питань.

«З норми закону, партнерство – це навіть не шлюб. Там кількість прав обмежена. Це не повний спектр прав, які має сім'я. Якби це був закон про шлюб, то тоді одним підписом вирішувалося б багато питань. Ти можеш служити, твій партнер може від твого імені багато що робити. А якщо немає навіть партнерств, то це дуже клопітка робота. Якщо партнер загине на війні, інший залишиться без нічого. Хоча вони можуть 10-15-20 років прожити разом, купувати будинок чи квартиру тощо. Потім прийдуть родичі й скажуть: «Ти ніхто, йди звідси». А ти всі свої фінанси вклав у цей будинок», – поділився військовослужбовець.

Денис Гончаренко зазначив, що прийняття законопроекту № 9103 є прямим захистом ЛГБТ-сім'ї. За відсутності базових прав ці люди та їхні сім'ї обезцінюються.

Під час обговорення питання права на усиновлення дітей ЛГБТ-парами військовий наголосив, що представники спільноти більш серйозно до цього ставляться. Вони обдумують фінансові питання, матеріальне забезпечення, наявність часу на виховання тощо. Проте наразі законних підстав для усиновлення дітей із дитбудинків у ЛГБТ-сімей немає. В Україні тисячі дітей живуть у дитбудинках, за період повномасштабного вторгнення їх кількість збільшилась.

Повну версію інтерв'ю можна переглянути за посиланням на YouTube.